

Förbannelse vid äktenskaplig otrohet

Li'an - Ömsesidig förbannelse vid äktenskaplig otrohet

Koranen, Kapitel 24 (An-Nur): Vers 6-9

Förklaring och rättslig analys med sunni-källor

Inledning och kontext

Kapitel 24 i Koranen, An-Nur (Ljuset), är ett av de viktigaste kapitlen vad gäller familjerätt, äktenskapsmoral och bevisrätt inom islamisk lag. Vers 6-9 behandlar en mycket specifik rättslig situation: vad händer när en man anklagar sin hustru för äktenskapsbrott (zina) men saknar de fyra vittnen som annars krävs för att styrka ett sådant påstående?

Lösningen som Koranen erbjuder kallas Li'an (لعان), vilket bokstavligen betyder 'ömsesidig förbannelse'. Det är ett rättsligt förfarande som ersätter de annars obligatoriska vittnena med en serie eden inför Gud, och som på samma gång löser upp äktenskapet.

Verserna i original och översättning

Vers 6

وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُن لَّهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنفُسُهُمْ فَشَهَدُوا أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَدَاتٍ بِاللَّهِ ۖ إِنَّهُ لَمِنَ
الصَّادِقِينَ

”De som anklagar sina hustrur [för otrohet] och inte har några vittnen utom sig själva, den enes vittnesbörd [skall bestå av] fyra gånger intyga vid Gud att han talar sanning,”

Vers 7

وَالْخُمُسَةَ أَنْ لَعَنَتَ اللَّهُ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكٰذِبِينَ

”och den femte gången [svär han att] Guds förbannelse skall drabba honom om han ljuger.”

Vers 8

وَيَدْرُؤُهَا ۖ عَنْهَا الْعَذَابُ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعَ شَهَدَاتٍ بِاللَّهِ ۖ إِنَّهُ لَمِنَ الْكٰذِبِينَ

”Och straffet skall avvärjas från hustrun om hon fyra gånger intygar vid Gud att han ljuger,”

Vers 9

وَالْخُمُسَةَ أَنْ غَضَبَ اللَّهُ عَلَيْهَا إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ

”och att den femte gången [tillkallandes hon] Guds vrede över sig om han [i verkligheten] har talat sanning.”

Proceduren steg för steg

Li'an-förfarandet genomförs inför en domare (qadi) och är noggrant reglerat i klassisk fiqh. Följande steg gäller:

Mannens eden (Vers 6–7):

- Mannen svär fyra gånger: "Jag vittnar vid Gud att jag talar sanning i min anklagelse mot min hustru."
- Den femte eden: "Guds förbannelse [la'nat Allah] skall drabba mig om jag ljuger."
- Dessa fem eden ersätter de fyra vittnen som annars krävs för zina-bevis.

Hustruns eden (Vers 8–9):

- Hustrun svär fyra gånger: "Jag vittnar vid Gud att han ljuger i sin anklagelse."
- Den femte eden: "Guds vrede [ghadab Allah] skall drabba mig om han talar sanning."
- Hustruns eden avvärjer det straff som annars skulle drabba henne.

Rättslig verkan:

- Äktenskapet upplöses omedelbart och permanent (firaqa mu'abbada).
- Mannen befrias från hadd-straffet för qadhif (falsk anklagelse om zina).
- Hustrun befrias från hadd-straffet för zina.
- De kan aldrig gifta om sig med varandra.
- Barnets nasab (härstamning) regleras separat.

Källa: Al-Nawawi, al-Majmu' Sharh al-Muhadhdhab, vol. 17, s. 392–420. Ibn Qudama, al-Mughni, vol. 8, s. 1–30.

Varför är eden olika för mannen och hustrun?

En vanlig och viktig fråga är varför mannen i vers 7 avslutar med "Guds FÖRBANNELSE" (la'nat Allah) medan hustrun i vers 9 avslutar med "Guds VREDE" (ghadab Allah). Sunni-lärde har diskuterat denna asymmetri utförligt.

Teologisk förklaring – Eden speglar anklagarens position

Klassiska kommentatorer betonar att asymmetrin är avsiktlig och teologiskt meningsfull:

Mannen är anklagaren. Den som framför en falsk anklagelse bär det

primära moraliska ansvaret. La'nat (förbannelse) är det hårdaste uttrycket för Guds avvisande – det används i Koranen om dem som medvetet och aktivt begår orätt (t.ex. mot profeter, om lögnare). En man som falskt anklagar sin hustru begår en aktiv orätt, därav förbannelsen.

Hustrun är i försvarsposition. Ghadab (vrede) är visserligen ett allvarligt tillstånd från Gud, men det är inte identiskt med la'nat. Hustrun avvärjer ett straff som hotar henne; hon bekräftar sin oskuld snarare än anklagar aktivt.

Källa: Al-Tabari, Jami' al-Bayan fi Ta'wil al-Qur'an (Tafsir al-Tabari), vol. 19, s. 101–108. Ibn Kathir, Tafsir al-Qur'an al-'Azim, vol. 3, s. 270–274.

Lingvistisk analys

Imam al-Fakhr al-Razi analyserar ordvalen i sin monumentala kommentar Mafatih al-Ghayb:

La'nat innebär att bli fördrivna från Guds nåd och barmhärtighet. Det är en permanent tillstånd av andlig förstörelse. Ghadab (vrede) innebär att Gud är missnöjd och kan bestraffa, men innebär inte samma grad av definitiv utslutning. Skillnaden är kvalitativ, inte graduell – det är inte fråga om att mannen 'straffas hårdare', utan att de två ederna pekar på olika aspekter av Guds reaktion beroende på vem som bär anklagelseansvar.

Källa: Fakhr al-Din al-Razi, Mafatih al-Ghayb (al-Tafsir al-Kabir), vol. 23, s. 355–370 (Dar Ihya' al-Turath al-'Arabi, Beirut).

Rättslig jämvikt – Symmetri i bevis, inte i ord

Trots att orden skiljer sig är den rättsliga strukturen fullständigt symmetrisk:

Både mannen (anklagaren) och hustrun (den anklagade) avger sammanlagt 5 eden vardera — 4 plus 1.

I de fyra första eden intygar mannen "Jag talar sanning", medan hustrun svarar med "Han ljugar". Den femte och avslutande eden skiljer sig i formulering: mannen åkallar Allahs förbannelse (*la'nat Allah*) över sig själv om han ljugar, medan hustrun åkallar Allahs vrede (*ghadab Allah*) om han talar sanning.

Rättsligt avvärjer mannens ed anklagelsen om *qadhif* (falsk beskyllning), och hustruns ed avvärjer *hadd*-straffet för *zina* (otukt). Väljer mannen att inte avge sina eden döms han för *qadhif* — 80 piskrapp — och väljer hustrun att inte avge sina eden döms hon för *zina* enligt *hadd*.

Källa: Al-Nawawi, *Rawdat al-Talibin*, vol. 8, s. 346–360. Ibn Hajar al-'Asqalani, *Fath al-Bari Sharh Sahih al-Bukhari*, vol. 9, s. 444–460.

Hadith-grunden: Saken om Hilal ibn Umayya

Förfarandet li'an uppenbarades i samband med en konkret händelse som finns bevarad i hadith-samlingarna. Hilal ibn Umayya anklagade sin hustru för otrohet inför profeten Muhammad (frid vare med honom). Han saknade vittnen men vidhöll sin sanning.

Profeten genomförde li'an-proceduren och separerade makarna. Detta fall bekräftar att li'an inte är en abstrakt regel utan ett levande rättsligt instrument med historisk grund.

Källa: Sahih al-Bukhari, *Kitab al-Talaq*, hadith nr 5307–5311 (Dar Tawq al-Najat). Sahih Muslim, *Kitab al-Li'an*, hadith nr 1492 (Dar Ihya' al-Turath al-'Arabi). Ibn Hajar al-'Asqalani, *Fath al-Bari*, vol. 9, s. 444 ff.

De fyra sunni-madhabernas syn

Hanafi-madhaben

Imam al-Sarakhsi i *al-Mabsut* betonar att li'an är juridiskt sett ett vittnesförfarande (*shahada*) och inte en ed (*yamin*) – trots att det ytligt liknar eden. Det leder till att li'an aktiveras av domaren och inte kan genomföras privat. Äktenskapets upplösning sker i och med domarens dom.

Källa: Al-Sarakhsi, *al-Mabsut*, vol. 7, s. 1–40 (Dar al-Ma'rifa, Beirut).

Maliki-madhaben

Imam Malik i *al-Muwatta'* och kommentarerna därtill (särskilt Ibn Rusd al-Jadd i *al-Muqaddimat*) behandlar barnets nasab som en central fråga i

li'an. Om mannen i samband med li'an förnekar faderskapet, bekräftas detta. Hustrun behöver inte anges tid eller plats för den påstådda otrohet.

Källa: Malik ibn Anas, al-Muwatta', Kitab al-Talaq, bab ma ja'a fi al-li'an (Dar al-Gharb al-Islami). Ibn Rushd al-Jadd, al-Muqaddimat al-Mumahhadat, vol. 2.

Shafi'i-madhhaben

Al-Nawawi i al-Majmu' och al-Minhaj klargör att li'an inte är begränsat till muslimska äktenskap – det kan i princip användas även i äktenskap med dhimmi-par om de vänder sig till islamisk domstol. Al-Nawawi betonar att husn al-zann (välvillig tolkning) måste tillämpas gentemot hustrun.

Källa: Al-Nawawi, al-Majmu' Sharh al-Muhadhdhab, vol. 17, s. 392–420 (Dar al-Fikr). Al-Nawawi, Minhaj al-Talibin (kommenterad av al-Ramli i Nihayat al-Muhtaj).

Hanbali-madhhaben

Ibn Qudama i al-Mughni behandlar noggrant frågan om vad som händer om hustrun vägrar avge sina eden. Hon anses skyldig och döms för zina. Ibn Taymiyya (i Majmu' al-Fatawa) diskuterar li'an i ljuset av maqasid al-shari'a och betonar att systemet skyddar both familjeäran och förhindrar falska anklagelser.

Källa: Ibn Qudama al-Maqdisi, al-Mughni, vol. 8, s. 1–30 (Maktabat al-Qahira). Ibn Taymiyya, Majmu' al-Fatawa, vol. 33, s. 132–160 (Majma' al-Malik Fahd).

Sammanfattning

Vers 6–9 i kapitel 24 (An-Nur) inrättar ett elegant rättsligt system – li'an – för att hantera den extraordinärt svåra situation där en make anklagar den andra för äktenskapsbrott utan vittnen. Systemet är konstruerat för att:

- Skydda hustrun från godtycklig anklagelse.
- Ge mannen ett legitimt sätt att framföra sin anklagelse och klargöra barnets härstamning.
- Överlåta den slutliga domen till Gud, som ensam vet sanningen.
- Lösa äktenskapet på ett juridiskt bindande sätt.

Asymmetrin i ordval – la'nat (förbannelse) för mannen vs. ghadab (vrede) för hustrun – speglar inte att de är ojämlika inför lagen, utan att de befinner sig i olika roller: anklagaren bär ett aktivt moraliskt ansvar som motiverar det starkare uttrycket förbannelse, medan hustrun är i defensiv ställning.

Den rättsliga jämvikten är fullständig: bägge avger fem eden, bägge skyddas av sina eden, och bägge riskerar hadd-straff om de vägrar.

Primärkällor (Sunni)

Koraner och tafsir:

- Al-Tabari, Jami' al-Bayan fi Ta'wil al-Qur'an (Tafsir al-Tabari), vol. 19.
- Ibn Kathir, Tafsir al-Qur'an al-'Azim, vol. 3.
- Fakhr al-Din al-Razi, Mafatih al-Ghayb (al-Tafsir al-Kabir), vol. 23.
- Al-Qurtubi, al-Jami' li-Ahkam al-Qur'an, vol. 12.

Hadith:

- Sahih al-Bukhari, Kitab al-Talaq, hadith nr 5307–5311.
- Sahih Muslim, Kitab al-Li'an, hadith nr 1492.
- Sunan Abu Dawud, Kitab al-Talaq, bab fi al-li'an.
- Ibn Hajar al-'Asqalani, Fath al-Bari Sharh Sahih al-Bukhari, vol. 9.

Fiqh (rättslära):

- Al-Sarakhsi (Hanafi), al-Mabsut, vol. 7.
- Malik ibn Anas, al-Muwatta', Kitab al-Talaq.
- Al-Nawawi (Shafi'i), al-Majmu' Sharh al-Muhadhdhab, vol. 17.
- Ibn Qudama (Hanbali), al-Mughni, vol. 8.
- Ibn Taymiyya, Majmu' al-Fatawa, vol. 33.

Dokument sammanställt för akademisk och pedagogisk användning.